

Rok 1620: Reformace katolická 5.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.



5. Reformace katolická po roku 1620

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)

Mimo to měl arcibiskup pražský všem katolickým kněžím naříditi, aby žádný z nich ani dary ani přízní ani postavením osoby ani nějakým jiným zámyslem (jak se to posud zde onde dělo) pohnouti se nedal a se neopovážil nekatolické osoby oddávati, jinak že by v pokutě propadl desátý díl jmění svého, který by se na rozmnožení potřeb kostelních jeho fary vynaložil. (Arch. místodrž. R. 109/1.) Přes to všecko některé osoby nekatolické v Praze k stavu sv. manželství se zamluvivše, oddati se daly. Protož dekretem král. kanceláře české ze dne 6. února r. 1626. král. rychtářům, purkmistrům a radám v Praze poručeno bylo, aby takové osoby uvěznilí a zprávu o tom učinili, s čím povolením to osoby dotčené učinily a kdo je oddal. (Arch. města Prahy: Kniha dekr. 744. st. 3.)

A poněvadž na velikou překážku reformace byly *knihy nekatolické*, dekretem král. místodržitele ze dne 5. ledna 1626. nařízeno bylo, aby král. rychtáři pomocí spolehlivých osob katolických ve všech domech podezřelé knihy, totiž nekatolické bible, postilly, kancionály, pikhartské žalmy a j., vyhledali a Jesuitům odevzdali, pak aby měšťanům, kteří by v podezření byli, že neodvedli všech takových knih, přísahu očistní uložili a král. místodržitelství zejména udali každého, kdo by některých knih zamlčel. (Arch. místodrž. R. 109/1.)

Všechna nařízení vytčená neměla však veskrz výsledku očekávaného. Neboť hejtman Nového města pražského Jetřich Špetle z Janovic učinil král. místodržícím 2. prosince r. 1625. zprávu, že až posavad dosti málo měšťanů víru katolickou přijalo; pročež že jest toho úmyslu všem desátníkům poručiti, aby každý ve svém desátku měšťany k přijetí víry katolické v jistém čase pod pokutou skutečnou přidržel; pak aby žádnému z měšťanů obojího pohlaví v manželství vstupovati se nepovolilo, leč by toho vysvědčením ukázali, že přistoupili k víře katolické. Po té dekretem král. kanceláře české 28. února r. 1626. nařízení byli za komisaře k reformaci v Novém městě pražském dotčený hejtman Jetřich Špetle z Janovic, Jan Ctibor Kotva z Freifeldu, kanovník kostelů hradu pražského, olomouckého, brněnského, buděšinského a vyšehradského, a cíl. rychtář Michal Rytršic, a při tom jim poručeno, aby nekatolických obyvatelů před sebe na radnici povolali a k přijetí náboženství katolického napo-

menuli, těm, kteříž by byli nad jiné tvrdošijnější a urputnější, do dvou neděl k rozmyšlení termin uložili s tím doložením, jestliže by do téhož času k náboženství katolickému přistoupiti nechtěli, že netoliko měšťanství, ale také všelijakých živností svých zbaveni býti mají. (Arch. města Prahy: Dekr. No. 2.)

Také převor řádu melitánského Pavel Grill ve své zprávě král. místodržitelství 6. února r. 1626. učiněné si stěžoval, že při nekatolických měšťanech, na gruntech řádu v Menším městě pražském bydlících, všemi prostředky k jich nápravě ničeho nepořídil; pročež žádal, aby mu povoleno bylo užiti prostředků příkřejších, zvláště *ukládání vojáků do domů zarputilých nekatolíků* tak, aby původcům toho odporu Jakubovi Dremskovi a Martinovi Laimanovi po čtyrech, Bartoloměji Ungerovi a Sigmundovi Dobrasovi (u Zeleného kozla) po třech vojácích a vdově po Křištofovi Brunnerovi dva vojáci na vychovávání byli dáni. K tomu od král. místodržitelství bylo povoleno, a mimo to 21. února 1626. nařízeno, aby též u nekatolického měšťana malostranského vedle sv. Tomáše, starce 75letého Martina Lorenze Pregela, ubytováni byli tři vojáci, z nichž pak dva k žádosti jeho byli odstraněni, jeden však u něho až do jeho obrácení se zůstatí měl. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Reformace provozována v král. městech vkládáním vojska.

A tak nejenom v Praze, nýbrž i ve všech městech královských měšťané byli nuceni mocí vojenskou k přijetí vtrý katolické, jak o tom svědčí zprávy následující.

V městě *Lounech* již r. 1623. ubytováno bylo za příčinou reformace cíś. vojsko pod kapitánem Janem Beelem u nekatolických měšťanů, z nichž proto mnozí hned k víře katolické přistoupili, ostatní však teprve koncem r. 1625. se obrátili, když k tomu opět vložním jízdectva Dona Martina de Huerta byli přinuceni. Pro veliké nátisky vojenské za příčinou reformace odešli z města Loun sousedé Jan Václav Písecký, Jan Santman, Václav Uždil, Jan Vávrovic, Jiří Voda, Kateřina Vodňanská a Jan Žiželický. (Arch. místodrž. C. 245, L. 5 & R. 109/12.)

Do města *Rokycan*, veskrz nekatolického, kde r. 1624.

jenom šest měšťanů k víře katolické přistoupilo, přišel 20. prosince r. 1624. reformační komisař Zdeněk Lev z Kolovrat s celým plukem císař. vojska, jehož pomocí všechny měšťany nekatolické k přijetí náboženství katolického přinutil. Nicméně musili Rokycanští Kolovratovi písemně potvrditi, že z dobré vůle, jenom jeho prostřednictvím k víře katolické se přiznali. *) Jenom jediný soused, M. Jan Šťastný Streicius, ušel r. 1628. pro náboženství od města do Mišenska, kde se v městě Wiesenthalu usadil. (Arch. místodrž. C. 215, R. 17. — Peschek II. 215.)

Taktéž vloženo bylo r. 1624. do král. města *Klatov* za příčinou reformace jízdecko Dona Baltasara de Marradas a zůstalo tam posádkou do půldruhého léta, až skoro všickni měšťané i s čeládkou svou před Adventem r. 1625. bez přísného donucení k náboženství katolickému přistoupili a potom při něm setrvali. Po odchodu vojska mnozí z odběhlých sousedů zase do města se navrátili, a jenom tři měšťané se pro náboženství vystěhovali, totiž: Pavel Doubravský, zanechav po sobě manželku katoličku se synem, Šimon Sloupek s manželkou a vdova Kateřina Měravská. (Arch. místodrž. C. 215, K. 31.)

Do král. města *Domažlic*, kde císař. komisař reformační Přibík Jeníšek z Újezda nekatolické měšťanstvo k přijetí víry katolické marně napomínal, povoláno bylo r. 1625. jízdecko Dona Martina de Huerta, které do domův osob radních po 10 až 20 mužích bylo vloženo, čímž za krátkou dobu z 71 měšťanů, tehdy ještě v městě pozůstalých, 29 pro náboženství od města uteklo, ostatní pak k víře katolické přistoupili, přece však ubytování vojska zproštění nebyli. Protož obec obrátila se 28. ledna r. 1626. na král. místodržícího s žádostí, aby rejtharstvo dotčené z města již katolického bylo vyzdviženo. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Město *Mělník*, kteréž urputně od bludů kacířských od-

*) *K odřikání se kalicha a přiznání se k víře katolické byla formule tato: »Přisáhám k Bohu všemohoucímu, Marii Panně a všem svatým, že nikoliv přinucením, nýbrž z dobré vůle k sv. římské katolické víře se navracím a ji jedinou za pravou, starobylou a spasitelnou uznávám. Kalicha se vzdávám slavně; nechci nikdy více podílu na něm míti a chci také dítky své a kdokoli mi svěřen jest, všemožným způsobem před ním stříci. Slibuji též v této víře stále zůstati a všechny, kdož jinou víru vyznávají, v ošklivosti míti. Tak mi pomáhej Bůh, jeho matka a všickni svatí!«*

vrátiti se nechtělo, měl dle nařízení knížete z Lichtenšteina r. 1626. komisař reformační, král. podkomoří Filip Fabricius z Rosenfeldu a Hohenfallu na Řepíně, příkřejšími prostředky k víře katolické přidržeti tak, aby původce takové urputilosti a neposlušnosti vězením opatřil aneb na hrad pražský dodal, pak kůr literátský postranní tam zastavil, jeho knihy (graduály, antifonáře a kancionály) děkanem tamějším přehlídnouti dal a nehodné z nich do Prahy odeslal. Dle toho nařízení primas města byl uvězněn a jedna kompagnie vojska do města vložena, jejíž pomocí a přičiněním Jesuitů skoro všickni měšťané k náboženství katolickému byli obráceni. Jenom měšťané Jeremiáš Moskva, Jiří Morávek, Václav Zaluský, Jan Siderius, Jiří Husa, Burian Benjamin, Fridrich Želecký, Daniel Claudianus a Jiří Jablonský setrvali v zatvrdilé urputnosti své, takže jim dekretem komise reformační ze dne 12. července r. 1627. termin poslední do 31. července t. r. byl uložen, po jehož uplynutí dotčený komisař reformační Filip Fabricius z Rosenfeldu, hejtman kraje Boleslavského, k nim vypověděním a odstěhováním z města i z celého království přikročiti měl. Potom odebrali se pro náboženství ze země měšťané Jiří Morávek, Adam a Daniel Vyžral, Burian Benjamin a Daniel Střelec. (Arch. místodržitelský R. 109/12 & 109/47. — C. 215, M. 5.)

V městě *Boleslava Mladého*, hlavním to sídle bratří Českých, k rozkazu knížete z Lichtenšteina ze dne 23. ledna roku 1623. již vyhostěných, vyzval cíś. rychtář Šimon Maxmilián Kribler z Altendorfu listem, daným v neděli Jubilate r. 1625., celou obec, aby řídila se vůlí císaře, který v dědičných zemích svých, kdyby i tyto pusté a prázdné zůstati měly, žádného jiného náboženství mimo řím. katolické trpěti nechtěl. Proti tomu měšťané evangeličtí stěžovali si v odpovědi své 27. dubna r. 1625. na katolického děkana svého, že je veřejně v kázáních svých za kacíře a dáblské děti vyhlašuje, a žádali císaře, aby zůstaveni byli při víře své, mnohými sněmy zemskými, zvláště pak majestátem Rudolfa II. všem třem stavům r. 1609. potvrzené. Když pak cíś. rychtář jízdectvo, v městě k vynucení kontribucí zadržalých ubytované, zvláště pro náboženství do domů měšťanů nekatolických vkládati chtěl, bylo mu od král. komory 25. prosince r. 1625. poručeno, aby si v tom mírně

počínal a měšťany dříve po dobrém k navštěvování kostela přidržoval a jenom proti tvrdošijným přísnosti a pomoci vojenské užíval, avšak tak, jakoby se jednotlivým ta exekuce vojenská pro daně zadržalé a nikoli pro náboženství ukládala. A tak za správců duchovních dvou kapucínů, jimž dle cíś. reskriptu ze dne 30. října r. 1625. král. místodržitelství při reformaci této všemožně podporu udělití mělo, od 1. prosince r. 1625. do 1. února r. 1626. přistoupilo k náboženství katolickému 54 osob mužského a 21 ženského pohlaví národa českého, pak 24 osob mužského pohlaví národa německého. Ale manželky jejich setrvaly s největší tvrdošijností u víře své, takže dle zprávy cíś. rychtáře, 24. července r. 1626. král. místodržiteli podané, primas města a jeho katoličtí spoluradní ani zastavením živností svých ani dobrými a zlými slovy ani bitím manželek svých napravití nemohli. A poněvadž také mnozí měšťané tvrdošijností svou zdárnou práci kapucínů mařili, vloženo bylo v měsíci únoru r. 1626. opět vojsko do domů vzdorovitých nekatolíků. Když pak i to při mnohých nic neprospělo, vypovědění byli nejurputilejší měšťané a konšelové, Adam Trubač, Jan Bukač a Petr Stehlík, z města a někteří nekatoličtí sousedé, mezi nimi mistři svobodného umění Jiří Kecelius Novobydžovský a Jindřich Daniel ze Semanina, držáni byli po delší čas u vězení; mnozí však potom odešli do ciziny. Přes to všecko zůstalo při městě ještě dosti nekatolíků, z nichž r. 1636. obráceno bylo 80 od dvou jezuitů z kolleje jičínské tam vyslaných. (Arch. místodr. R. 109/1, 109/12 & 109/37. — Děj. konf. 1040.)

V král. městě *Kolíně nad Labem* byli dle zprávy tamějšího faráře katolického Glodomastea, 28. srpna r. 1624. arcibiskupovi podané, skoro všickni měšťané jen na oko katolíky, takže se v místech odlehlých s protestantskými kazateli scházeli. Protož 21. dubna r. 1625. nařízeno bylo od král. komory české hejtmanu kolínskému, aby všechny sousedy a obyvatele, kteří posavad s řádem církve katolické pod jednou spůsobou se nesrovnávali, napomenul, aby příkladem jiných obyvatelův a měst, k náboženství katolickému přistoupili. Kteří by pak toho učiniti nechtěli a ani *vložením cíś. lidu válečného do jejich příbytků skroveni nebyli*, ti aby po uplynutí lhůty čtyř měsíců města prázdní byli a kam se jim dobře viděti bude, se obrátili a ze

země vystěhovali; děti a sirotci měli v městě zůstat a ve víře katolické vyučováni býti.

Podobné nařízení dáno bylo 29. dubna r. 1625. též král. rychtáři v *Nymburce na Labi*, od kteréhož města r. 1626. a 1627. ušlo 150 měšťanů usedlých pro obtížnosti a soužení ubytováním vojska jim způsobené, kteříž se většinou na grunty knížete z Waldšteina obrátili. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Měšťané král. města *Berouna* přiznali se již r. 1625. k víře katolické, avšak jenom na oko, aby se zprostili surových vojáků, pro náboženství tam ubytovaných. Neboť dle zprávy tamějšího děkana, 27. května r. 1625. arcibiskupovi podané, docházeli Berounští ke kazateli protestantskému na vrch »Lejškov« řečený, mezi vesnicemi Tmaní a Lovnínem ležící. Ještě r. 1629. stěžoval si děkan berounský Jan Ladislav Coccinus, že měšťané k bludařství náchylní zanedbávají sv. pokání a oltární. Z měšťanů pro náboženství odešlých navrátilo se při vpádu saském r. 1631. do Čech 17 osob nekatolických, kteří ještě r. 1634. při městě zůstávali. (Arch. místodrž. C. 215, B. 2.)

Do král. města *Bydžova* za příčinou reformace poslán byl r. 1625. Don Martin de Hoeff-Huerta s oddělením vojska svého, který hned po svém příchodu měšťanstvo shromážděné vyzval, aby k církvi katolické přistoupilo. Když však měšťan Jan Kolářník jménem sousedů svých prohlásil, že to jest věcí nemožnou, aby hned upustili od toho, v čem po celý život svůj trvali, leda by slovem Božím o něčem lepším byli poučeni, rozhorlil se Huerta odpovědí tou tak, že Kolářníka holí svou nemilosrdně zbil a hned z města vyhostiti dal. Tím ostatní měšťané byli tak polekáni, že hned Huertovi po vůli učiniti přislíbili. Někteří však, chtějíce z města odejít, vyslali manželky své s dětmi napřed z města. Ale Huerta zvědév o tom, dal ženy uprchlé vojskem schytati a do vězení vsaditi. Přece odešli z města potom r. 1626. někteří sousedé, zejména Jan Chocenský, praedikant, Jan Felix, Václav Stoček, Jiřík Vokoun, Dorota Tomíčková, Václav Čížek, Václav Kovačovský, Matěj Troskovec a Jan Moraň. (Beckovský: Poselkyně II. 3. str. 7. — Arch. místodrž. C. 215 B. 13.)

V *Králové Hradci*, kde přes všecko namáhání i laskavé a mírné přimlouvání tamějšího katolického arciděkana a preláta

kraje Hradeckého a Chrudimského, M. Jana Václava Celestýna z Kronenfeldu, od r. 1623. jenom někteří měšťané víru katolickou přijali, většina však pevně při kalichu stála, konečně k žádosti téhož děkana dle poručení král. místodržícího ze dne 28. listopadu r. 1625. položen byl 15. prosince t. r. *jeden praporec pěchoty (200 mužů) pluku Breunerova k ubytování a vychovávání do domů měšťanů nekatolických*, u nichž tak dlouho ponechán býti měl, až by se k víře katolické obrátili. Potom 21. února r. 1626. purkmistru a konšelům nařízeno bylo, aby *do domů nekatolíků turdošijných dvojnásobný počet lidu vojenského* (vyzdvihnouce jej z domů měšťanů již katolických) položili a osobám pro náboženství od města zběhlým, kteří by se po třetím obeslání nenavrátili, statky k ruce císařově ujali. Teprv když ostatní měšťané, ubytováním vojska ztýráním, k víře katolické přistoupili, vyzdvižen byl z města dotčený praporec vojska pod hejtmanem Janem Štraubem, který odtud 27. srpna r. 1626. do Kladska odtáhl. (Arch. místodrž. R. 109/10.) Mezi 45 měšťany, kteří, nechtějíce k náboženství katolickému přistoupiti, z města odešli, byl i Simeon Daniel ze Semanína a městský lékař Dr. Mikuláš Akantius, kteří potom v polském městě Lešně žili.

Také z král. věnného města *Jaroměře* nad Labem vystěhovalo se r. 1626. pro náboženství 35 sousedů s rodinami svými, když tam za příčinou reformace vojsko bylo vloženo. Ostatní měšťané sužováním vojáků přinuceni přistoupili k víře katolické, od níž však mnozí brzy odpadli. Když pak tito vedle nařízení král. místodržitelství r. 1641. město opustiti měli, pohnutí byli napomínáním jesuity z kolleje hradecké tam vyslaného tak, že všickni náboženství a nikoliv domov změnit se odhodlali. (Arch. místodr. R. 109,12. — Schmidl IV. 1. str. 777.)

Dle zprávy od reformačních komisařů, Jana Adolfa Wolfštirna, cís. celního komisaře, a Tomáše Zelendera (Selend) z Prošovic, cís. hejtmana, 5. března r. 1626. podané, z deseti praporců pěchoty pluku Breunerova, přikázaných týmž komisařům k provedení opravy náboženství v některých městech, vložena byl jeden praporec pod hejtmanem Echzelem do *Trutnova*, kdež jakož i v *Králové Dvoře* katolický děkan královédvorský ThDr. Jakub Algeur na místě dotčených komisařů nekatolické měšťanstvo

vkládáním vojska do jejich příbytků k víře katolické přivésti měl. — Dne 2. května r. 1626. žádali Trutnovští král. místodržícího knížete z Lichtenšteina, aby, jsouce již všickni katoličtí, ubytování vojáků byli osvobozeni. (Arch. místodrž. R. 109/10 & 109/12.)

Taktéž podal děkan Ondřej Zareba 12. května r. 1626. na knížete z Lichtenšteina žádost, aby z *Čáslavi* vyzdvižena byla jedna setnina cíś. lidu pěšího Vynarovského, která tam za příčinou náboženství byla položena. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Podobnou žádost vznesli na král. místodržitele 14. května r. 1626. sousedé města *Poličky*, jichž toliko 24 v městě a 17 na předměstí zůstalo, kdežto ostatní měšťané, ač již katoličtí, nemohouce vojsko Breunerovo, v městě od 5. března ubytované, vydržovati, předtím město opustili. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Dne 4. dubna r. 1626. nařízeno bylo od král. komory české cíś. rychtáři města *Chrudimi*, Václavu Bílkovi Kořimskému, aby i ostatní, ač ne mnohé nekatolické obyvatele města přinutil k přijetí víry katolické *vkládáním dvojnásobným lidu vojenského*, od jiných sousedů již katolických vyzdviženého. Brzy potom 25. dubna r. 1626. žádala obec již zcela katolická, aby kompanie rejtharstva Torquatovského, od dávného času v městě ubytovaná, jakož i praporec pěchoty Breunerovy, nedávno do města vložený, jinam byli vyzdviženi, jinak že by i ostatní sousedé, na nejvyšší záhubu vojskem již přivedení, město opustiti musili tak, jako před tím již větší díl měšťanů před novým ubytováním pěchoty od příbytků svých odešel. (Arch. místodrž. R. 109/12.) Takových měšťanů pro náboženství z Chrudimi zběhlých bylo 160, z nichž však někteří dle zprávy cíś. rychtáře ze dne 8. června r. 1626. po vytažení vojska z města opět k statkům svým se navrátili, ale katolickými býti nechtěli. Pročež cíś. rychtář k nařízením komory české ze dne 22. června r. 1626. všecky grunty a pozůstalosti měšťanů zběhlých, podle knih městských v jedné summě 86.876 kop míś. obnášející, k ruce král. fisku v opatrování přijal. (Arch. místodrž. C. 215, C. 6 & 11/51. — Děj. konf. 1091.) Chrudimští však ještě r. 1630. dle zprávy tamějšího děkana Appiana de Milego ze dne 10. července t. r. nezachovávali zasvěcených svátků ani postův a málo dbali o služby Boží, takže komisařům bylo uloženo, aby nepřistojnosti ty přetrhli.

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)